

Anmeldelse

Af Lis Pøhler, MA

Pædagogisk konsulent. Nationalt Videncenter for Læsning

Ivar Bråten (red.): Leseforståelse. Lesing i kunnskapssamfunnet – teori og praksis Cappelen Akademisk Forlag, Oslo 2007 285 sider. Pris: 348,00 n.kr. (ved køb i Norge)

Hvad vil det sige at have forstået en tekst? Hvordan kan undervisningen tilrettelægges, så den fremmer elevernes læseforståelse? Forfatterne tager udgangspunkt i disse centrale spørgsmål om læseforståelse, og spørgsmålene diskuteres i lyset af den nyeste forskning på området. Den gamle læresætning om at læsning = afkodning x forståelse får tilføjet nye dimensioner ikke mindst på forståelsessiden. For hvad er læseforståelse egentlig? Har en elev forstået en tekst, når han kan højtlæse teksten nogenlunde korrekt? Har han forstået teksten, når han kan genfortælle?

Ifølge Ivar Bråten har læseren forstået en tekst, når han kan udtrække og skabe mening ved at gennemsnøge teksten og sammenholde indtryk og informationer med den viden, han allerede har. Læseren skal altså ikke kun kunne trække forfatterens mening ud af teksten, læseren skal også kunne sammenholde denne mening med egen forhåndsviden på området.

Forfatterne tager udgangspunkt i en række centrale spørgsmål om læseforståelse og disse diskuteres i lyset af den nyeste forskning på området. Læseren får indsigt i, hvad der kræves, for at blive en god læser i et kundskabs-samfund, hvor læseren møder mange forskellige former for tekster, og hvor læsning og læseforståelse bliver stadig mere grundlæggende forudsætninger for at kunne begå sig. Derfor er det væsentligt at rette søgelyset mod undervisningen

i læseforståelse og udvikling af hensigtsmæssige læseforståelsesstrategier, så eleven også bliver rustet til at møde de udfordringer, som fremtiden byder.

Bogen er skrevet på norsk og af norske forskere. Den er let at læse og giver en grundlæggende og forskningsmæssigt solidt funderet indsigt i læseforståelse. *Ivar Bråten* indleder bogen med et kort kapitel med en redegørelse for de grundlæggende definitioner, som bogen bygger på. *Helge I. Strømsø* følger op med et kapitel om højtlæsning, hurtiglæsning og læseforståelse, som giver et interessant historisk overblik over området.

Ivar Bråtens næste kapitel er bogens sværvægter, her beskrives forudsætningerne for læseforståelse. Her blot gengivet i punktform: Ordafkodning, mundtligt sprog (ordforråd, viden om grammatik, syntaktisk og pragmatisk bevidsthed), Kognitive forudsætninger (opmærksomhed, visuel forestillingsevne, begavelse), forforståelse, viden om skriftsprog (genrekendskab (viden om sprog, struktur og organisering, skelne mellem informative tekster og sagprosa)), håndtering af forståelsesstrategier og motivation for læsning.

Især er afsnittet om forforståelse særdeles tankevækkende og læseværdigt.

Monica Reichenberg har skrevet et kapitel om tekstens betydning for læseforståelsen – hvad er det egentlig, der gør en lærebogstekst svær? Lærebogsforfattere bør især læse afsnittet om, hvordan såkaldt letlæste bøger ofte er præget af en sproglig og indholdsmæssig koncentration, som faktisk bare gør teksten endnu sværere at forstå.

Rødderne til læseforståelse findes i de sproglige forudsætninger. *Vibeke Grøver Aukrust* retter specielt opmærksomheden mod barnets udvikling af ordforråd og forståelse af samtale. Sammen med *Veslemøy Rydland* beskriver hun desuden de særlige udfordringer, som minoritetssproglige elever står overfor, når de skal forstå en tekst. Kapitlet giver såmænd også bud på, hvad der kan gøres i børnehave og i begynderundervisning for at forberede læseforståelsen for denne elevgruppe. *Rita Hvistendahl* følger op dette med et kapitel om unge læsere fra minoritetssproglige miljøer.

Ivar Bråten og *Helge I. Strømsø* beskriver de mange teksttyper, læsere i dagens samfund møder og forventes at kunne læse ... og ikke mindst: forstå. De multiple tekster udgør en særlig udfordring, ikke mindst for lærerne. Undervisning i forståelse af digitale tekster er en af lærerstandens mange nye udfordringer.

Bogen afsluttes med to mere praksisnære kapitler: *Øistein Anmarkrud* diskuterer, hvad der karakteriserer undervisningen hos de lærere, som er særligt dygtige til at undervise i læseforståelse, og *Rune Andreassen* afslutter med beskrivelse af fire metoder til eksplicit undervisning i læseforståelse.

Det er intet mindre end en fremragende bog, som jeg i hvert fald har savnet i årevis. Den kan ikke undgå at få fast plads på alle pensumlister ved både grund-, efter- og videreuddannelse. Dansk lærere, læsevejledere og specialundervisningslærere vil gribe den med kyskhånd.

Lis Pøhler

Blandede bolsjer i ny forbedret udgave?

- Nye fagbøger til faget Dansk, kultur og kommunikation i pædagoguddannelsen

Birte Gudiksen, lektor i dansk, Ballerup-Seminarieret

Fra 1. juli har pædagoguddannelsen haft et nyt fag: dansk, kultur og kommunikation. Overfladisk set ligner det en sammenlægning af en række fag og fagområder i den gamle uddannelse – altså "det samme men på en anden måde". Set med et grundigere blik er faget absolut ikke "det samme", men et nyt fag der skal til at skabe sine egne traditioner og forståelser. På den ene side er ændringen af danskfaget til et nyt og mere omfattende fag et længe næret ønske også fra pædagogseminariernes side. Danskfaget har generelt haft højst forskellige ingredienser på de enkelte seminarier, hvilket man har kunnet konstatere, når man har været ude som censor. Hensigtsmæssigt måske i det enkelte seminariums profil, men overordnet set har danskfaget været lidt en gang "blandede bolsjer" med forskellige smagsvarianter hvert sted. På den anden side har selve arbejdet med bekendtgørelsens tekst har været sejt. Der har været en ret tydelig ministeriel bevågenhed og hensigt ift. at rette faget mod særlige samfundsmæssige anliggender og behov. Det nye fag har således en stærk fokusering på sprog, sprogtilenelse og to-sprogethed:

"Fagets skal styrkes med henblik på at skærpe den studerendes kulturelle og sproglige bevidsthed og give pædagogerne bedre forudsætninger for at bidrage til barnets sproglige udvikling, herunder den sproglige udvikling hos tosprogede børn. Faget vil således fremover rumme en kulturfaglig, en sproglig og en kommunikativ del" som det hedder i bemærkningerne til den ny lov om pædagoguddannelsen.

Selv om det har lykkedes at bevare en del det "gamle" danskfags indholdselementer, kan man også frygte at en del er gået tabt. Og de bøger, der p.t. er på markedet som nye grundbøger til faget tager da også hver især udgangspunkt i

at etablere en holdning ift. de politiske mål, der er lagt ned i faget:

"Den nye bekendtgørelses bestemmelser er brede og vidtfavnende således at faget måske kan bevare og videreudvikle sin identitet i pædagoguddannelsen og i den pædagogiske profession som det brede kulturproduktive og kulturteoretiske fag, at det kan danne rammen om en tiltrængt fornyelse af de sproglige dimensioner i en bred forståelse af sprogets betydning som redskab og værktøj til udvikling af identitetsmæssige, sociale og æstetiske kompetencer, og at faget som noget delvis nyt kan rumme bredere kommunikative felter."^a

Ligesom Niels Mors, der har forfattet ovenstående, tilhører jeg den "gamle dansklærer-garde", som bekymret har set til på sidelinien mens bekendtgørelsesarbejdet skred frem. Faget har med den ny bekendtgørelse fået en ny og tilsyneladende bedre position i pædagoguddannelsen – som selvstændigt og obligatorisk fag. Men fortolkningsfriheden og – kunne man frygte – kreativiteten er måske røget sig en tur. Og hvad værre er: faget er ikke VORES længere. Nu står andre fagkolleger med samme hævd på territoriet. Selvom dansklærerne på pædagogseminarierne jf. ovenfor ikke har været en homogen gruppe, er det nu en langt mere blandet flok, der står med ansvaret for det nye fag. Ved en konference for det nye fag kunne vi blandt deltagerne næsten finde repræsentanter fra samtlige fag i den gamle uddannelse!

Set fra seminarierne har det nye fag altså skabt uorden i geledderne – vi er stadig i proces med at finde vores egne ben i et nyt fag og en ny faggruppering. Men samtidig skal vi kunne give de nye studerende, som netop er startet på den ny pædagoguddannelse, et indtryk af et sammenhængende distinkt fag, som

man kan øjne en afsluttende eksamen i om nogle år. Det siger sig selv at en grundbog, der aftegner faget som et sammenhængende hele, vil være en rigtig god ting. Både for de lærerteams, som nu samles om faget, og som møder ind med vidt forskellige forudsætninger og har brug for at finde et fælles afsæt. Og for de studerende, der gerne skulle se faget som enhed.

Den tanke er der sandelig også nogle forlag, der har haft. Ikke mindre end tre nye bud på en grundbog til faget udkommer i hælene på hinanden. De to: **Dansk, kultur og kommunikation – et pædagogisk perspektiv**, redigeret af Mogens Sørensen fra Akademisk Forlag og **Dansk, kultur og kommunikation – for pædagoger**, redigeret af Pernille Bjarnhof Storm, er allerede nået til hylderne i boghandlerne, den tredje – også med titlen **Dansk, kultur og kommunikation – redigeret af Signe Holm-Larsen og Peter Mikkelsen** fra Kroghs Forlag, udkommer i oktober. Og så er der lige før sommer kommet en bog fra forlaget Academica, **Sprog som værktøj og legetøj**, redigeret af Hanne Hede Jørgensen, som også kunne siges også at være et bud på en grundbog til det nye fag.

Alle bøgerne er antologier. Der er altså forskellige "mix" af fagets nye blanding af fagelementer, ligesom man har forsøgt at lægge en eller anden form for linje og markering af grundholdninger ift. fagets indholdsbeskrivelse, fortolkning af de centrale færdigheder og kundskaber de studerende skal bibringes gennem uddannelsen og angivelse af fagets relation og betydning for praksisfeltet.

I det følgende vil jeg se på de tre af udgivelserne, som allerede er på bordet. Ikke i form af en grundig og gennemgribende anmeldelse – men snarere som en foreløbig vurdering